

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

17 iulie 2014 *

„Trimitere preliminară — Directiva 93/13/CEE — Articolul 7 — Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene — Articolul 47 — Contracte încheiate cu consumatorii — Contract de împrumut ipotecar — Clauze abuzive — Procedură de executare ipotecară — Dreptul la o cale de atac — Articolul 47 din cartă”

În cauza C-169/14,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Audiencia Provincial de Castellón (Spania), prin decizia din 2 aprilie 2014, primită de Curte la 7 aprilie 2014, în procedura

Juan Carlos Sánchez Morcillo,

María del Carmen Abril García

împotriva

Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, SA,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Tizzano, președinte de cameră, domnul E. Levits (raportor), doamna M. Berger și domnii S. Rodin și F. Biltgen, judecători,

avocat general: domnul N. Wahl,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 30 iunie 2014,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru domnul Sánchez Morcillo și pentru doamna Abril García, de P. Medina Aina, procurador de los tribunales, asistat de P. J. Bastida Vidal, abogado;
- pentru Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA, de B. García Gómez și de J. Rodríguez Cárcamo, abogados;
- pentru guvernul spaniol, de S. Centeno Huerta și de A. Rubio González, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: spaniola.

— pentru Comisia Europeană, de M. Owsiany-Hornung, de E. Gippini Fournier și de M. van Beek, în calitate de agenți,

după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 7 din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273), precum și a articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).
- 2 Această cerere a fost prezentată în cadrul unui litigiu între domnul Sánchez Morcillo și doamna Abril García, pe de o parte, și Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (denumită în continuare „Banco Bilbao”), pe de altă parte, cu privire la opoziția formulată de aceștia la executarea ipotecii având ca obiect locuința lor.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 În considerentul (9) al Directivei 93/13 se arată:
„[...] persoanele care achiziționează bunuri și servicii ar trebui protejate împotriva abuzului de putere de către vânzător sau furnizor [...]”
- 4 Articolul 1 alineatul (1) din această directivă are următorul cuprins:
„Scopul prezentei directive este de apropiere a actelor cu putere de lege și actelor administrative ale statelor membre privind clauzele abuzive în contractele încheiate între un vânzător sau furnizor și un consumator.”
- 5 Articolul 3 din directiva menționată prevede:
„(1) O clauză contractuală care nu s-a negociat individual se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului.

(2) Se consideră întotdeauna că o clauză nu s-a negociat individual atunci când a fost redactată în prealabil, iar, din acest motiv, consumatorul nu a avut posibilitatea de a influența conținutul clauzei, în special în cazul unui contract de adeziune.

[...]

(3) Anexa conține o listă orientativă și neexhaustivă a clauzelor care pot fi considerate abuzive.”

6 Conform articolului 7 alineatul (1) din aceeași directivă:

„Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori”.

7 Anexa la Directiva 93/13 enumeră clauzele vizate la articolul 3 alineatul (3) din aceasta. Ea cuprinde, printre altele, următoarele clauze:

„1. Clauzele care au ca obiect sau ca efect:

[...]

- (q) excluderea sau obstrucționarea dreptului consumatorului de a introduce acțiuni în justiție sau de a exercita orice altă cale de atac, în special prin solicitarea consumatorului să sesizeze exclusiv o curte de arbitraj care nu este reglementată de dispozițiile legale, restricționând în mod nejustificat dovezile aflate la dispoziția lui sau impunându-i sarcina probei care, în conformitate cu legislația aplicabilă, trebuie să îi revină altei părți la contract.

[...]”

Dreptul spaniol

8 Capitolul III din Legea 1/2013 privind măsurile pentru îmbunătățirea protecției debitorilor ipotecari, restructurarea datoriilor și închirierea de locuințe sociale (Ley 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social) din 14 mai 2013 (BOE nr. 116 din 15 mai 2013, p. 36373, denumită în continuare „Legea 1/2013”) a modificat Codul de procedură civilă (Ley de enjuiciamiento civil) din 7 ianuarie 2000 (BOE nr. 7 din 8 ianuarie 2000, p. 575), la rândul său modificat ultima dată prin Decretul-lege 7/2013 privind măsuri urgente de natură fiscală și bugetară și de promovare a cercetării, a dezvoltării și a inovării (decreto-ley 7/2013 de medidas urgentes de naturaleza tributaria, presupuestarias y de fomento de la investigación, el desarrollo y la innovación) din 28 iunie 2013 (BOE nr. 155 din 29 iunie 2013, p.48767, denumit în continuare „LEC”).

9 Articolul 695 din LEC, referitor la procedura opoziției la executarea ipotecară, are următorul cuprins:

„1. În procedurile reglementate în prezentul capitol, opoziția la executare formulată de debitorul urmărit nu este admisibilă decât dacă se întemeiază pe următoarele motive:

(1) stingerea garanției sau a obligației garantate; [...]

(2) o eroare în stabilirea sumei exigibile; [...]

(3) în cazul executării care vizează bunuri mobile ipotecate sau asupra cărora au fost constituite gajuri fără depozitare, constituirea, asupra acestor bunuri, a unui alt gaj, ipotecă mobilă sau imobiliară sau sechestrul înscris anterior sarcinii care se află la originea procedurii, ceea ce va trebui demonstrat prin certificatul de înregistrare aferent;

(4) caracterul abuziv al unei clauze contractuale care constituie temeiul executării sau care a permis determinarea sumei exigibile.

2. În cazul introducerii opoziției prevăzute la alineatul precedent, grefierul instanței procedează la suspendarea executării și citează părțile în fața instanței care a dat ordonanța de executare. Citarea trebuie să aibă loc cu cel puțin 15 zile înaintea ședinței în cauză. În cadrul acestei ședințe, instanța ascultă părțile, examinează documentele prezentate și adoptă decizia adecvată, sub forma unei ordonanțe, în cursul celei de a doua zile.

3. Decizia de admitere a opoziției întemeiată pe primul și pe al treilea motiv de la alineatul 1 al prezentului articol determină suspendarea executării; decizia de admitere a opoziției întemeiate pe al doilea motiv stabilește suma pentru care executarea trebuie să continue.

În cazul în care este reținut al patrulea motiv, încetarea executării este pronunțată atunci când clauza contractuală constituie temeiul executării. În caz contrar, executarea va continua înlăturându-se aplicarea clauzei abuzive.

4. Decizia prin care se dispune încetarea executării sau neaplicarea unei clauze abuzive poate fi atacată cu apel.

Exceptând aceste ipoteze, deciziile pronunțate cu privire la opoziția prevăzută de prezentul articol nu sunt supuse niciunei căi de atac, iar efectele lor se limitează exclusiv la procedura de executare în cadrul căreia au intervenit.”

10 Articolul 552 din LEC, care privește căile de atac în cazul refuzului de a încuviința executarea, prevede:

„1. Dacă instanța consideră că nu sunt întrunite modalitățile și condițiile impuse de lege pentru a încuviința executarea, aceasta dă o ordonanță prin care refuză executarea.

Dacă instanța consideră că una dintre clauzele care figurează în unul dintre titlurile executorii prevăzute la articolul 557 alineatul 1 poate fi calificată drept abuzivă, aceasta ascultă părțile în termen de 15 zile. După ascultarea părților, instanța se pronunță în termen de 5 zile lucrătoare, conform dispozițiilor articolului 561 alineatul 1 punctul 3.

2. Împotriva ordonanței prin care se respinge executarea se poate declara direct apel, care se soluționează numai în prezența creditorului. Acesta poate de asemenea, dacă dorește, să solicite reexaminarea cererii sale de către aceeași instanță înainte de a declara apel.

3. După rămânerea definitivă a ordonanței prin care se respinge executarea, creditorul nu își poate valorifica dreptul decât prin procedura ordinară corespunzătoare, dacă nu se opune autoritatea de lucru judecat a hotărârii sau a deciziei definitive pe care se întemeia cererea de încuviințare a executării.”

11 Potrivit articolului 557 din LEC, referitor la procedura de opoziție la executarea silită întemeiată pe titluri care nu au un caracter judiciar sau arbitral:

„1. În cazul în care executarea este încuviințată pentru titlurile prevăzute la articolul 517 alineatul 2 punctele 4, 5, 6 și 7, precum și pentru alte documente care au forță executorie prevăzute la articolul 517 alineatul 2 punctul 9, debitorul nu se poate opune, în termenele și formele prevăzute la articolul precedent, decât dacă invocă unul dintre următoarele motive:

[...]

7° titlul conține clauze abuzive.

2. Dacă a fost introdusă opoziția prevăzută la alineatul precedent, grefierul instanței suspendă executarea printr-o măsură de organizare a procedurii.”

- 12 Articolul 561 alineatul 1 din LEC privește ordonanța prin care se soluționează opoziția pentru motive de fond și are următorul cuprins:

„1. După ascultarea părților cu privire la opoziția la executare întemeiată pe alte motive decât viciile de procedură și după organizarea unei eventuale ședințe, instanța adoptă, prin ordonanță, exclusiv în scopul executării, una dintre următoarele decizii:

- (1) încuviințarea continuării executării pentru suma stabilită dacă opoziția este respinsă în integralitatea sa. Dacă opoziția se întemeiează pe o cerere excesivă care a fost admisă în parte, executarea este încuviințată pentru suma corespunzătoare.

Prin ordonanța de respingere a opoziției în integralitatea sa, debitorul este obligat la plata cheltuielilor de judecată aferente acesteia, în conformitate cu dispozițiile articolului 394 privind obligarea la plata cheltuielilor de judecată în primă instanță;

- (2) declararea faptului că nu este necesar să se procedeze la executare dacă admite unul dintre motivele prevăzute la articolele 556 și 557 sau dacă consideră că cererea excesivă admisă conform articolului 558 este în întregime întemeiată;
- (3) atunci când se constată caracterul abuziv al uneia sau a mai multe clauze, ordonanța adoptată stabilește consecințele acestui caracter, fie declarând că executarea este nefondată, fie încuviințând executarea fără aplicarea clauzelor considerate abuzive.

2. În cazul în care este admisă opoziția la executare, executarea este lipsită de efect, iar sechestrele, precum și măsurile de garantare a utilizării eventual adoptate sunt ridicate, debitorul fiind plasat din nou în situația anterioară începerii executării, conform dispozițiilor articolelor 533 și 534. Creditorul este de asemenea obligat la plata cheltuielilor de judecată aferente procedurii opoziției.

3. Ordonanța prin care se soluționează opoziția poate fi atacată cu apel, care nu suspendă executarea în cazul în care decizia atacată respinge opoziția.

În cazul în care decizia atacată cu apel admite opoziția, creditorul poate cere menținerea sechestrelor și a măsurilor asigurătorii adoptate și adoptarea unor măsuri adecvate în temeiul articolului 697 din prezenta lege. Instanța se pronunță în acest sens prin ordonanță, cu condiția ca creditorul să ofere o garanție suficientă, stabilită în cuprinsul deciziei, pentru a asigura reparația la care debitorul ar avea dreptul dacă este confirmată admiterea opoziției.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 13 Din decizia de trimitere reiese că reclamantul din litigiul principal au semnat, la 9 iunie 2003, cu Banco Bilbao un act notarial de împrumut pentru suma de 300 500 de euro, cu o garanție ipotecară asupra locuinței acestora.
- 14 Rambursarea sumei menționate urma să se facă până la 30 iunie 2028, fiind eșalonată în 360 de rate lunare. În ipoteza neîndeplinirii de către debitorii a obligației de plată, Banco Bilbao era autorizată să solicite rambursarea anticipată a împrumutului acordat reclamantilor din litigiul principal. Clauza 6 bis din contractul de împrumut stabilea nivelul dobânzii moratorii la 19 % pe an, nivelul dobânzii legale în Spania fiind, în perioada vizată de litigiul principal, de 4 % pe an.
- 15 În urma neîndeplinirii de către reclamantul din litigiul principal a obligației de plată a ratelor lunare pentru restituirea acestui împrumut, Banco Bilbao a solicitat, la 15 aprilie 2011, plata totalității împrumutului, însoțită de dobânzile ordinare și de întârziere, precum și vânzarea silită a bunului imobil ipotecat în favoarea sa.

- 16 În urma deschiderii procedurii de executare a ipotecii, reclamanții din litigiul principal au formulat o opoziție la aceasta, care a fost respinsă prin decizia din 19 iunie 2013 a Juzgado de Primera Instancia n° 3 din Castellón (instanța de prim grad nr. 3 din Castellón, Spania). Reclamanții din acțiunea principală au declarat apel împotriva acestei decizii, care, fiind declarat admisibil, a fost trimis în fața Audiencia Provincial de Castellón (Curtea provincială din Castellón).
- 17 Instanța de trimitere arată că, deși procedura civilă spaniolă permite atacarea cu apel a deciziei care, prin admiterea opoziției formulate de un debitor, pune capăt procedurii de executare ipotecară, aceasta nu permite în schimb debitorului a cărui opoziție a fost respinsă să atace cu apel hotărârea instanței de prim grad prin care a fost dispusă continuarea procedurii de executare silită.
- 18 Instanța de trimitere are îndoieli cu privire la compatibilitatea acestei reglementări naționale cu obiectivul protecției consumatorilor urmărit de Directiva 93/13, precum și cu dreptul la o cale de atac efectivă consacrat la articolul 47 din cartă. Această instanță precizează că deschiderea căii apelului pentru debitori s-ar putea dovedi cu atât mai importantă cu cât anumite clauze ale contractului de împrumut în discuție în litigiul principal ar putea fi considerate „abuzive” în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 93/13.
- 19 În aceste condiții, Audiencia Provincial de Castellón a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Este incompatibilă cu articolul 7 alineatul (1) din [Directiva 93/13], care impune statelor membre obligația de a asigura, în interesul consumatorilor, existența mijloacelor adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori, o normă de procedură precum articolul 695 alineatul 4 din [LEC], care, în ceea ce privește dreptul la o cale de atac împotriva deciziei prin care se soluționează opoziția la executare care are ca obiect bunuri ipotecate sau gajate, permite atacarea cu apel doar a ordonanței prin care se dispune încetarea procedurii sau neaplicarea unei clauze abuzive și exclude calea de atac în celelalte cazuri, ceea ce are ca rezultat imediat faptul că, în timp ce creditorul urmăritor poate formula apel atunci când opoziția debitorului urmărit este admisă și se dispune finalizarea procedurii sau neaplicarea unei clauze abuzive, debitorul consumator nu poate formula o cale de atac în cazul în care opoziția sa este respinsă?
- 2) În domeniul de aplicare al reglementării Uniunii privind protecția consumatorilor prevăzut în Directiva 93/13, este compatibilă cu principiul dreptului la o protecție jurisdicțională efectivă și al dreptului la un proces echitabil și la arme egale, consacrat de articolul 47 din cartă, o dispoziție de drept național precum articolul 695 alineatul 4 din [LEC], care, în ceea ce privește dreptul la o cale de atac împotriva deciziei prin care se soluționează opoziția la executare cu privire la bunurile ipotecate sau gajate, permite atacarea cu apel doar a ordonanței prin care se dispune încetarea procedurii sau neaplicarea unei clauze abuzive și exclude calea de atac în celelalte cazuri, ceea ce are ca rezultat imediat faptul că, în timp ce creditorul urmăritor poate formula apel atunci când opoziția debitorului urmărit este admisă și se dispune finalizarea procedurii sau neaplicarea unei clauze abuzive[,] debitorul nu poate formula o cale de atac în cazul în care opoziția sa este respinsă?”
- 20 Dând curs cererii instanței de trimitere, președintele Curții a decis judecarea prezentei cauze potrivit procedurii accelerate prevăzute la articolul 23a din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și la articolul 105 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții (Ordonanța președintelui Curții Sánchez Morcillo și Abril García, C-169/14, EU:C:2014:1388).

Cu privire la întrebările preliminare

- 21 Prin intermediul celor două întrebări adresate, care trebuie examinate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 coroborat cu articolul 47 din cartă trebuie interpretat în sensul că se opune unui sistem de executare silită precum cel în discuție în litigiul principal, care prevede că o procedură de executare ipotecară nu poate fi suspendată de instanța de fond, aceasta putând, în decizia sa finală, cel mult să acorde o indemnizație compensatorie pentru prejudiciul suferit de consumator, în măsura în care acesta din urmă, în calitate de debitor urmărit, nu poate ataca cu apel decizia prin care a fost respinsă opoziția sa împotriva acestei executări, în timp ce vânzătorul sau furnizorul, creditor urmărit, poate exercita această cale de atac împotriva deciziei prin care se pune capăt procedurii sau prin care este declarată inaplicabilă o clauză abuzivă.
- 22 În această privință, este necesar să se amintească mai întâi că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, sistemul de protecție pus în aplicare prin Directiva 93/13 se întemeiază pe ideea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de un vânzător sau furnizor în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare (Hotărârea Barclays Bank, C-280/13, EU:C:2014:279, punctul 32, și Hotărârea Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 44).
- 23 Având în vedere o astfel de situație de inferioritate, articolul 6 alineatul (1) din această directivă prevede că o clauză abuzivă nu creează obligații pentru consumator. Este vorba despre o dispoziție imperativă care urmărește să substituie echilibrul formal pe care îl instituie contractul între drepturile și obligațiile cocontractanților printr-un echilibru real, de natură să restabilească egalitatea dintre aceștia (Hotărârea Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punctul 40 și jurisprudența citată).
- 24 În acest context, Curtea a considerat deja de mai multe ori că instanța națională este obligată să analizeze din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale care se încadrează în domeniul de aplicare al directivei menționate și, prin aceasta, să suplinească dezechilibrul existent între consumator și vânzător sau furnizor, de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop (Hotărârea Aziz, EU:C:2013:164, punctul 46, și Hotărârea Barclays Bank, EU:C:2014:279, punctul 34).
- 25 Procedurile naționale de executare, precum procedurile de executare ipotecară, sunt supuse cerințelor pe care le impune această jurisprudență prin care se urmărește protecția efectivă a consumatorului.
- 26 Astfel, în cadrul unor proceduri de acest tip, Curtea a statuat deja că Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că se opune unei reglementări a unui stat membru care nu permite instanței sesizate cu o cerere de somație de plată să aprecieze din oficiu, *in limine litis* sau într-o altă etapă a procedurii, deși dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, caracterul abuziv al unei clauze privind dobânda moratorie, cuprinsă într-un contract încheiat între un vânzător sau furnizor și un consumator, în lipsa unei opoziții formulate de acesta din urmă (a se vedea Hotărârea Banco Español de Crédito, EU:C:2012:349, punctul 57).
- 27 Curtea a decis de asemenea că această directivă trebuie interpretată în sensul că se opune unei reglementări a unui stat membru care, în condițiile în care nu prevede, în cadrul unei proceduri de executare ipotecară, motive de opoziție întemeiate pe caracterul abuziv al unei clauze contractuale care constituie temeiul titlului executoriu, nu permite instanței sesizate cu procedura de fond, competentă să aprecieze caracterul abuziv al unei asemenea clauze, să adopte măsuri provizorii, printre care în special suspendarea procedurii de executare menționate, atunci când adoptarea acestor măsuri este necesară pentru garantarea deplinei eficacități a deciziei sale finale (a se vedea Hotărârea Aziz, EU:C:2013:164, punctul 64).

- 28 Jurisprudența Curții este de asemenea stabilită în sensul că Directiva 93/13 se opune unei reglementări naționale care nu permite instanței de executare, în cadrul unei proceduri de executare ipotecară, nici să aprecieze, din oficiu sau la cererea consumatorului, caracterul abuziv al unei clauze care este cuprinsă în contractul din care rezultă datoria solicitată și pe care se întemeiază titlul executoriu, nici să adopte măsuri provizorii, printre care în special suspendarea executării, atunci când adoptarea acestor măsuri este necesară pentru garantarea deplinei eficacități a deciziei finale a instanței sesizate cu procedura pe fond corespunzătoare, competentă să verifice caracterul abuziv al acestei clauze. (Ordonanța Banco Popular Español și Banco de Valencia, C-537/12 și C-116/13, EU:C:2013:759, punctul 60).
- 29 Conform acestei jurisprudențe și mai precis în urma pronunțării Hotărârii Aziz (EU:C:2013:164), Legea 1/2013 a modificat printre altele articolele din LEC referitoare la procedura de executare a bunurilor ipotecate sau gajate, introducând, la articolul 695 alineatul 1 din acesta, posibilitatea debitorului de a opune procedurilor de executare ipotecară caracterul abuziv al unei clauze contractuale care constituie temeiul executării.
- 30 Această modificare legislativă a creat o problemă inedită în raport cu cea care a condus la pronunțarea Hotărârii Aziz (EU:C:2013:164) și a Ordonanței Banco Popular Español și Banco de Valencia (EU:C:2013:759). Această problemă privește împrejurarea că această reglementare națională limitează posibilitatea atacării cu apel a acestei decizii numai la ipoteza în care instanța de prim grad a admis opoziția întemeiată pe caracterul abuziv al clauzei contractuale care constituie temeiul executării, reglementarea menționată instituind o diferență de tratament între vânzător sau furnizor și consumator în calitate de părți la procedură. Astfel, în măsura în care introducerea căii de atac a apelului nu este posibilă decât în cazul în care opoziția a fost considerată întemeiată, vânzătorul sau furnizorul dispune de o cale de atac împotriva unei decizii contrare intereselor sale, în timp ce, în cazul respingerii opoziției, consumatorul nu dispune de această posibilitate.
- 31 În această privință, trebuie amintit că, în lipsa unei armonizări a mecanismelor naționale de executare silită, modalitățile de punere în aplicare a căilor de atac împotriva deciziilor prin care se statuează asupra legalității unei clauze contractuale admisibile în cadrul unei proceduri de executare ipotecară sunt reglementate de ordinea juridică internă a statelor membre în temeiul principiului autonomiei procedurale a acestora din urmă. Curtea a subliniat însă că aceste modalități trebuie să îndeplinească dubla condiție de a nu fi mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare supuse dreptului intern (principiul echivalenței) și de a nu face imposibilă în practică sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite consumatorilor de dreptul Uniunii (principiul efectivității) (a se vedea în acest sens Hotărârea Mostaza Claro, C-168/05, EU:C:2006:675, punctul 24, Hotărârea Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punctul 38, Hotărârea Aziz, EU:C:2013:164, punctul 50, și Hotărârea Barclays Bank, EU:C:2014:279, punctul 37).
- 32 În ceea ce privește, pe de o parte, principiul echivalenței, trebuie arătat că Curtea nu dispune de niciun element de natură să dea naștere unor îndoieli în legătură cu conformitatea cu acesta a reglementării naționale în discuție în litigiul principal.
- 33 Astfel, reiese printre altele din dispozițiile articolului 695 alineatele 1 și 4 din LEC că sistemul procedural spaniol nu prevede posibilitatea consumatorului de a introduce un apel împotriva deciziei de respingere a opoziției sale la executare nu numai atunci când această opoziție este întemeiată pe caracterul abuziv, în raport cu articolul 6 din Directiva 93/13, al unei clauze care figurează într-un contract încheiat între un vânzător sau furnizor și consumator, ci și când aceasta se întemeiază pe încălcarea unei norme naționale de ordine publică, aspect a cărui verificare revine însă instanței de trimitere (a se vedea în acest sens Hotărârea Aziz, EU:C:2013:164, punctul 52).
- 34 Pe de altă parte, în ceea ce privește principiul efectivității, Curtea s-a pronunțat deja în sensul că fiecare caz în care se ridică problema dacă o prevedere procedurală internă face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care respectiva prevedere îl

ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale. Din această perspectivă, trebuie să se ia eventual în considerare principiile care stau la baza sistemului jurisdicțional național, precum protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii (a se vedea în acest sens Hotărârea Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, C-413/12, EU:C:2013:800, punctul 34, precum și Hotărârea Pohotovost, C-470/12, EU:C:2014:101, punctul 51 și jurisprudența citată).

- 35 Astfel, obligația statelor membre de a asigura efectivitatea drepturilor de care justițiabilii beneficiază în temeiul Directivei 93/13 împotriva utilizării unor clauze abuzive implică cerința unei protecții jurisdicționale, consacrată și la articolul 47 din cartă, pe care instanța națională este obligată să o respecte (a se vedea în acest sens Hotărârea Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, punctul 29). Această protecție trebuie să existe atât pe planul desemnării instanțelor competente să judece acțiuni întemeiate pe dreptul Uniunii, cât și în ceea ce privește definirea modalităților procedurale (a se vedea în acest sens Hotărârea Alassini și alții, C-317/08-C-320/08, EU:C:2010:146, punctul 49).
- 36 Or, în această privință, este necesar să se amintească faptul că, potrivit dreptului Uniunii, principiul protecției jurisdicționale efective nu vizează dreptul de acces la un dublu grad de jurisdicție, ci numai la o instanță judecătorească (a se vedea în acest sens Hotărârea Samba Diouf, C-69/10, EU:C:2011:524, punctul 69). În consecință, faptul că consumatorul nu dispune de o cale de atac, în calitate de debtor urmărit în cadrul unei proceduri de executare ipotecară, decât în fața unei singure instanțe judecătorești pentru a-și valorifica drepturile pe care i le conferă Directiva 93/13 nu poate fi, ca atare, contrar dreptului Uniunii.
- 37 Cu toate acestea, dacă se ia în considerare locul pe care îl ocupă articolul 695 alineatele 1 și 4 din LEC în ansamblul procedurii, se impun constatările care urmează.
- 38 În primul rând, trebuie arătat că din dosarul prezentat Curții reiese că, potrivit normelor naționale de procedură spaniole, o procedură de executare ipotecară având ca obiect un bun imobil care satisface o nevoie esențială a unui consumator, și anume aceea de a avea o locuință, poate fi inițiată de un vânzător sau furnizor în temeiul unui act notarial având forță executorie chiar fără ca acest act să fi făcut, din punctul de vedere al conținutului său, obiectul unui control jurisdicțional destinat verificării eventualului caracter abuziv al uneia sau a mai multe clauze ale acestui act. Un astfel de privilegiu acordat vânzătorului sau furnizorului face cu atât mai necesar ca, în calitatea sa de debtor urmărit, consumatorul să poată beneficia de o protecție jurisdicțională eficace.
- 39 În ceea ce privește controlul exercitat în această privință de instanța de executare, este necesar să se arate, pe de o parte, că, astfel cum a confirmat guvernul spaniol în cadrul ședinței, în pofida modificărilor aduse LEC prin Legea 1/2013 în urma pronunțării Hotărârii Aziz (EU:C:2013:164), articolul 552 alineatul 1 din LEC nu obligă această instanță să examineze din oficiu eventualul caracter abuziv al clauzelor contractuale care constituie temeiul cererii, acest control fiind facultativ.
- 40 Pe de altă parte, în temeiul articolului 695 alineatul 1 din LEC, astfel cum a fost modificat prin Legea 1/2013, debtorul urmărit în cadrul unei executări ipotecare i se poate opune atunci când aceasta se întemeiază pe caracterul abuziv al unei clauze contractuale care constituie temeiul executării sau care a permis determinarea sumei exigibile.
- 41 În această privință, trebuie subliniat însă că, potrivit articolului 552 alineatul 1 din LEC, examinarea de către instanță a unei opoziții întemeiate pe caracterul abuziv al unei clauze contractuale este supusă unor constrângeri temporale, precum aceea de a asculta părțile în termen de 15 zile și de a se pronunța în termen de 5 zile.

- 42 În plus, din dosarul prezentat Curții reiese că sistemul procedural spaniol în materie de executare ipotecară se caracterizează prin faptul că, din momentul în care procedura este inițiată, orice altă acțiune în justiție pe care consumatorul ar putea să o introducă, inclusiv în vederea contestării validității titlului executoriu, a exigibilității, a caracterului cert, al stingerii sau al cuantumului datoriei, face obiectul unei proceduri și al unei decizii independente, fără ca vreuna dintre acestea să poată avea ca efect suspendarea procedurii de executare în curs sau încetarea acesteia, cu excepția ipotezei reziduale în care consumatorul menționat a efectuat o înscriere preventivă a cererii de anulare a ipotecii înaintea efectuării notei marginale privind eliberarea certificatului de sarcini (a se vedea în acest sens Hotărârea Aziz, EU:C:2013:164, punctele 55-59).
- 43 Ținând seama de aceste caracteristici, în cazul respingerii opoziției formulate de consumator împotriva executării ipotecare a bunului său imobil, sistemul procedural spaniol, luat în ansamblul său și astfel cum este aplicabil în cauza principală, expune consumatorul menționat sau chiar, cum este cazul în litigiul principal, familia acestuia riscului de a-și pierde locuința în urma unei vânzări silită a acesteia, în condițiile în care instanța de executare va fi efectuat eventual și cel mult o examinare rapidă a validității clauzelor contractuale pe care se întemeiază cererea vânzătorului sau furnizorului. Protecția de care consumatorul, în calitate sa de debitor urmărit, ar putea eventual să beneficieze în urma unui control jurisdicțional efectuat în cadrul unei proceduri de fond inițiate în paralel cu procedura de executare nu este susceptibilă să înlăture acest risc întrucât, presupunând că acest control conduce la constatarea existenței unei clauze abuzive, acest consumator nu va obține o reparație în natură a prejudiciului său care să îl repună în situația anterioară executării bunului imobil ipotecat, ci, în cel mai bun caz, o indemnizație compensatorie. Or, acest simplu caracter de indemnizație al eventualei reparații acordate consumatorului nu îi conferă acestuia decât o protecție incompletă și insuficientă. Aceasta nu constituie un mijloc nici adecvat, nici eficace, în sensul articolului 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, pentru a face să înceteze utilizarea clauzei, considerată abuzivă, a actului autentic care cuprinde constituirea unei ipotecii asupra bunului imobil pe care se întemeiază executarea acestuia (a se vedea în acest sens Hotărârea Aziz, EU:C:2013:164, punctul 60).
- 44 În al doilea rând, având în vedere, încă o dată, locul pe care îl ocupă articolul 695 alineatul 4 din LEC în sistemul ansamblului procedurii de executare ipotecară din dreptul spaniol, trebuie arătat că această dispoziție recunoaște vânzătorului sau furnizorului, în calitate de creditor urmăritor, dreptul de a ataca cu apel decizia prin care se dispune încetarea executării sau prin care o clauză abuzivă este declarată inaplicabilă, dar nu permite în schimb consumatorului să exercite un drept la o cale de atac împotriva deciziilor de respingere a opoziției la executare.
- 45 În consecință, rezultă cu claritate că derularea procedurii de opoziție la executare, prevăzută la articolul 695 din la LEC, în fața instanței naționale, plasează consumatorul, în calitate sa de debitor urmărit, într-o poziție de inferioritate în raport cu vânzătorul sau furnizorul, în calitate sa de creditor urmăritor, în ceea ce privește protecția jurisdicțională a drepturilor de care se poate prevala în temeiul Directivei 93/13 împotriva utilizării unor clauze abuzive.
- 46 În aceste condiții, trebuie să se constate că sistemul procedural în discuție în litigiul principal pune în pericol realizarea obiectivului urmărit de Directiva 93/13. Astfel, acest dezechilibru între mijloacele procedurale puse la dispoziția consumatorului, pe de o parte, și a vânzătorului sau furnizorului, pe de altă parte, nu face decât să accentueze dezechilibrul existent între cocontractanți, deja evidențiat la punctul 22 din prezenta hotărâre, și care de altfel se repercutează în cadrul unei acțiuni individuale implicând un consumator și cocontractantul său vânzător sau furnizor (a se vedea prin analogie Hotărârea Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, EU:C:2013:800, punctul 50).

- 47 În plus, un astfel de sistem procedural se dovedește contrar jurisprudenței Curții potrivit căreia specificitatea procedurilor jurisdicționale care se desfășoară în cadrul dreptului național între vânzători sau furnizori și consumatori nu poate constitui un element de natură să afecteze protecția juridică de care trebuie să beneficieze aceștia din urmă în temeiul dispozițiilor Directivei 93/13 (a se vedea în acest sens Hotărârea Aziz, EU:C:2013:164, punctul 62).
- 48 Rezultă de asemenea că, în dreptul spaniol, atunci când o executare ipotecară opune un consumator unui vânzător sau furnizor, derularea în fața instanței naționale a procedurii de opoziție la această executare, prevăzută la articolul 695 din LEC, este contrară principiului egalității armelor sau al egalității procedurale. Or, acest principiu este parte integrantă a principiului protecției jurisdicționale efective a drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii, astfel cum este garantat de articolul 47 din cartă (a se vedea în acest sens Hotărârea Otis și alții, C-199/11, EU:C:2012:684, punctul 48, și Hotărârea Banif Plus Bank, EU:C:2013:88, punctul 29).
- 49 Astfel, dintr-o jurisprudență constantă a Curții reiese că principiul egalității armelor, ca și, în special, principiul contradictorialității nu reprezintă decât un corolar al noțiunii înseși de proces echitabil, care presupune obligația de a oferi fiecărei părți o posibilitate rezonabilă de a-și susține cauza, inclusiv probele, în condiții care nu o plasează într-o situație de dezavantaj net în raport cu adversarul său (Hotărârea Suedia și alții/API și Comisia, C-514/07 P, C-528/07 P și C-532/07 P, EU:C:2010:541, punctul 88).
- 50 În aceste condiții, trebuie să se constate că o procedură națională de executare ipotecară precum cea în discuție în litigiul principal este de natură să aducă atingere efectivității protecției consumatorului urmărite de Directiva 93/13 coroborată cu articolul 47 din cartă, întrucât acest regim procedural consolidează inegalitatea armelor între vânzători sau furnizori, în calitate de creditori urmăritori, pe de o parte, și consumatori, în calitate de debitori urmăriți, pe de altă parte, în exercitarea acțiunilor în justiție întemeiate pe drepturile conferite acestora din urmă de Directiva 93/13, cu atât mai mult cu cât modalitățile procedurale de punere în aplicare a acelorași acțiuni se dovedesc incomplete și insuficiente pentru a face să înceteze aplicarea unei clauze abuzive care figurează în actul autentic de constituire a ipotecii în temeiul căruia vânzătorul sau furnizorul declanșează executarea bunului imobil adus ca garanție.
- 51 În lumina ansamblului acestor considerații, este necesar să se răspundă la întrebările adresate că articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 coroborat cu articolul 47 din cartă trebuie interpretat în sensul că se opune unui sistem de executare silită precum cel în discuție în litigiul principal, care prevede că o procedură de executare ipotecară nu poate fi suspendată de instanța de fond, aceasta putând, în decizia sa finală, cel mult să acorde o indemnizație compensatorie pentru prejudiciul suferit de consumator, în măsura în care acesta din urmă, în calitate de debitor urmărit, nu poate ataca cu apel decizia prin care a fost respinsă opoziția sa împotriva acestei executări, în timp ce vânzătorul sau furnizorul, creditor urmăritor, poate exercita această cale de atac împotriva deciziei prin care se pune capăt procedurii sau prin care este declarată inaplicabilă o clauză abuzivă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 52 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii coroborat cu articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie interpretat în sensul că se opune unui sistem de executare silită precum cel în discuție în litigiul principal, care prevede că o procedură de executare ipotecară nu poate fi suspendată de instanța de fond, aceasta putând, în decizia sa finală, cel mult să acorde o indemnizație compensatorie pentru prejudiciul suferit de consumator, în măsura în care acesta din urmă, în calitate de debitor urmărit, nu poate ataca cu apel decizia prin care a fost respinsă opoziția sa împotriva acestei executări, în timp ce vânzătorul sau furnizorul, creditor urmărit, poate exercita această cale de atac împotriva deciziei prin care se pune capăt procedurii sau prin care este declarată inaplicabilă o clauză abuzivă.

Semnături